

VARSTVO PRED POŽAROM – USPOSABLJANJE V PRAKSI

Fire safety – training in practice

Mojca Zupan*

Povzetek	Abstract
Usposabljanje zaposlenih za varstvo pred požarom določa zakon o varstvu pred požarom, na podlagi katerega mora delodajalec poskrbeti, da je vsak, ki je redno, začasno ali občasno zaposlen pri njem, usposobljen za varstvo pred požarom ob nastopu dela, premestitvi na drugo delovno mesto, začetku opravljanja drugega dela, spremembi ali uvajanju nove delovne opreme, spremembi in uvajanju nove tehnologije. V članku so predstavljeni delni rezultati empiričnega raziskovanja usposabljanja zaposlenih za varstvo pred požarom, kakor se izvaja v praksi, po predhodnem pregledu normativnih podlag, ki posredno ali neposredno urejajo usposabljanje za varstvo pred požarom.	Training staff in fire safety is specified in the Protection against Fire Act, on the basis of which an employer must ensure that everyone who is regularly, temporarily or occasionally employed by them is trained in fire safety at the time of starting employment, on being moved to another workplace, at the time of changes in or introduction of new working equipment, and changes in or the introduction of new technology. Partial results of empirical research in the sphere of training employees in fire safety as carried out in practice are presented in the article, after a prior examination of the normative bases which directly or indirectly regulate fire safety training.

Uvod

Usposabljanje za varstvo pred požarom, ki se deli na teoretični in praktični del, se izvaja na podlagi pravilnika o usposabljanju zaposlenih za varstvo pred požarom in o usposabljanju odgovornih oseb za izvajanje ukrepov varstva pred požarom [3], ki določa vrste, način, periodičnost usposabljanja ter programe za usposabljanje in opravljanje preizkusa znanja zaposlenih na področju varstva pred požarom, pogoje, ki jih morajo izpolnjevati pravne ali fizične osebe za usposabljanje zaposlenih za varstvo pred požarom, način ter program usposabljanja pravnih in fizičnih oseb, ki se lahko pooblastijo za izvajanje ukrepov varstva pred požarom.

Zaposleni morajo biti poučeni o pogojih na delovnem mestu v posameznem poslovnem ali industrijskem objektu (delovnih razmerah), nevarnostih za nastanek požara ali eksplozije, preventivnih ukrepov, normativnih dokumentih, standardih in drugih dokumentih s področja varstva pred požarom, o opremi, napravah in drugih sredstvih za varstvo pred požarom in uporabi sredstev za gašenje začetnih požarov.

Usposabljanje za varstvo pred požarom lahko izvajajo le izvajalci usposabljanja, ki so na podlagi zgoraj omenjenega pravilnika pridobili pooblastilo Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, in strokovni delavci, ki so si od lastnika poslovnih, industrijskih in drugih objektov pridobili pooblastilo za izvajanje ukrepov varstva pred požarom in izpolnjujejo s pravilnikom predpisane pogoje.

* Mag., Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Vojkova c. 61, Ljubljana, mojca.zupan@urszr.si

Normativna ureditev varstva pred požarom

Ustava Republike Slovenije v poglavju, ki ureja človekove pravice in temeljne svoboščine, izrecno ne določa pravice do delovnih razmer, ki zagotavljajo varnost, in pravice do osebne varnosti pri delu, vendar je posredno ustavna podlaga za vsebinsko urejanje varnosti in zdravja pri delu podana v okviru določbe o nedotakljivosti človekovega življenja in v okviru pravice do socialne varnosti (ki vključuje tudi varno in zdravo delo, vključno s požarno varnostjo) in do socialnega zavarovanja, t. j. zdravstvenega, pokojninskega, invalidskega zavarovanja.

Državni zbor Republike Slovenije je sprejel Resolucijo o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu [4], ki določa strategijo razvoja področja varnosti in zdravja pri delu, katere namen je varovanje življenja, zdravja in delovne zmoglosti delavca, preprečevanje poškodb pri delu, poklicnih bolezni in bolezni kot posledici dela ali ki so z delom povezane, med katere spada tudi požar.

Zakon o varnosti in zdravju pri delu [2] (v nadaljnjem besedilu: ZVZD) predstavlja temeljni zakon, ki v Sloveniji določa pravice in obveznosti delodajalcev in delavcev v zvezi z varnim in zdravim delom ter ukrepi za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. ZVZD, ki ureja t. i. splošno varnost in zdravje delavcev pri delu, je pomemben del sistema socialne varnosti in zagotavljanja t. i. splošne varnosti. ZVZD med drugim določa, da mora delodajalec zagotavljati varnost in zdravje pri delu »tako, da sprejme ukrepe za zagotavljanje požarnega varstva v skladu s posebnimi predpisi in sprejme ukrepe za zagotavljanje evakuacije v primeru ogroženosti«.

ZVZD upošteva temeljna načela EU in je usklajen z evropsko pravno ureditvijo na področju varnosti in zdravja pri delu. Gre za uporabo splošnih načel, ki se nanašajo na poklicna tveganja, ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja, odpravljanje tveganj in drugih nevarnosti, nezgod, obveščanje, posvetovanje, sodelovanje delavcev in njihovih predstavnikov ter njihovo usposabljanje, pa tudi za splošne usmeritve za uresničitev navedenih načel.

Zakon o delovnih razmerjih [5] (v nadaljnjem besedilu: ZDR) ureja delovna razmerja delavcev v državnih organih, lokalnih skupnostih in zavodih, drugih organizacijah in zasebnikih, ki opravljajo javno službo. Skladno z ZDR mora delodajalec pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi seznaniti kandidata z delom, pogoji dela ter pravicami in obveznostmi tako delavca kakor delodajalca, ki so povezane z opravljanjem dela na delovnem mestu, za katerega se pogodba o zaposlitvi sklepa. ZDR ne loči obveznosti zagotavljanja varnih delovnih razmer posamezne pogodbene stranke glede na dolžino trajanja pogodbe o zaposlitvi (določen, nedoločen čas) ali dolžino trajanja delovnega časa (krajši, polni delovni čas), pač pa v tretjem odstavku 64. člena določa, da »ima delavec, ki je sklenil pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas, pogodbene in druge pravice in obveznosti iz delovnega razmerja kot delavec, ki dela polni delovni čas in jih uveljavlja sorazmerno času, za katerega je sklenil delovno razmerje, razen tistih, za katere zakon določa drugače«.

Direktive EU: V obdobju po uveljavitvi ZVZD so bili izdani podzakonski akti, ki so skladni z direktivami EU v okviru novega pristopa (New Approach). Posebej velja izpostaviti Direktivo Sveta z dne 12. junija 1989 o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu (89/391/EGS) [1].

Sistem varstva pred požarom ureja zakon o varstvu pred požarom [9] (v nadaljnjem besedilu: ZVPoz–UPB1) in na njegovi podlagi izdani podzakonski akti in obsega organiziranje, načrtovanje, izvajanje, nadzor in financiranje dejavnosti in ukrepov varstva pred požarom. Med dejavnosti varstva pred požarom spada poleg raziskovanja, načrtovanja ukrepov varstva pred požarom, nadziranja, gasilstva, zavarovanja, tehničnega nadzora vgrajenih sistemov požarne zaščite, dimnikarstva, požarnega varovanja premoženja tudi izobraževanje in usposabljanje iz varstva pred požarom, ki je tema tega članka.

Razvoj sistema varstva pred požarom je opredeljen v Nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami [2], ki je bil sprejet za obdobje od 2000–2007 in ki se izvaja z letnim načrtom izvajanja Nacionalnega programa varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki ga vsako leto sprejme Vlada Republike Slovenije, ki določi naloge in nosilce izvajanja teh nalog.

V primerjavi s cilji ZVZD, ki je usmerjen predvsem na varovanje ljudi, so cilji ZVPoz–UPB1 širši, usmerjeni tudi na varovanje živali, premoženja in okolja. Določene

so tudi obveznosti in pristojnosti posameznih nosilcev dejavnosti, ki z učinkovitim izvajanjem in uresničevanjem ukrepov varstva pred požarom dosegajo načrtovane cilje in ustrezno raven požarne varnosti.

Kolektivne pogodbe (na različnih ravneh) so (samostojni) akti, s katerimi se urejajo in določajo splošna vprašanja in varnostni ukrepi glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu po posameznih določenih dejavnostih.

Poleg že omenjenega ZVZD in ZDR je področje varnosti in zdravja pri delu v Sloveniji urejeno še z zakonom o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju [10], ki z drugimi predpisi s področja zdravstva urejajo organizacijski vidik zagotavljanja zdravja pri delu.

Glede varnosti in zdravja pri delu je v zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju [6] pomemben predvsem del, ki ureja invalidsko zavarovanje. Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju [7] je matični predpis glede izvolitve, načina delovanja in pravic članov sveta delavcev in delavskih zaupnikov na področju varnosti in zdravja pri delu.

Predpisi in akti delodajalca: S splošnimi akti delodajalca le-ta določa organizacijo dela ali določa obveznosti, ki jih morajo delavci poznati zaradi izpolnjevanja pogodbenih in drugih obveznosti.

Institucionalni okvir na področju varstva pred požarom: Ključne institucije na področju varstva pred požarom so predvsem v okviru pristojnosti Ministrstva za obrambo, Ministrstva za okolje in prostor, Ministrstva za gospodarstvo, omeniti pa velja tudi, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Ministrstvo za zdravje, od inšpektoratov pa Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, Gradbeni inšpektorat RS, Inšpektorat RS za delo in Zdravstveni inšpektorat RS.

S področja izobraževanja je Katedra za varstvo pri delu na Univerzi v Ljubljani v okviru Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo nosilec strokovnih predmetov za varstvo pred požarom in kot taka matična fakulteta za področje varnosti. Ostale fakultete, katerih diplomanti se pri svojem delu prav tako ukvarjajo z varstvom pred požarom (arhitekti, gradbeniki, strojni, elektro inženirji), bistveno ne vključujejo omenjenih vsebin v svoje izobraževalne programe.

Empirični del – anketa in interpretacija rezultatov

V okviru izvajanja izobraževalnega programa smo v letu 2006 za izdelavo raziskovalne naloge pripravili pisno, zaprto, enkratno in anonimno anketo, ki smo jo poslali skoraj večini izvajalcem, ki so na podlagi pravilnika o usposabljanju zaposlenih za varstvo pred požarom in o usposabljanju odgovornih oseb za izvajanje ukrepov varstva

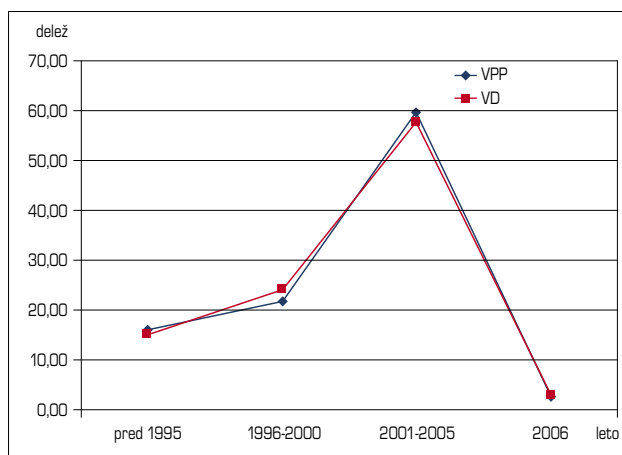
pred požarom [3] pridobili od Uprave RS za zaščito in reševanje pooblastilo za usposabljanje za varstvo pred požarom.

Vprašalnik je v prvem krogu po pošti dobilo 106 izvajalcev usposabljanj, 43 od teh tudi z e-pošto. Deset dni pozneje smo z e-pošto vprašalnik ponovno poslali 37 pooblaščenim izvajalcem. V priloženi ovojnici je na vprašalnik odgovorilo 44 anketirancev, z e-pošto 1 anketirani, skupno 45 anketirancev, kar predstavlja 42,45 % vseh vprašanih. Od 45 prejetih vprašalnikov je bilo 6 vprašalnikov nepopolno izpolnjenih, od katerih je bilo na dveh vprašalnikih navedeno, da izvajajo usposabljanje le za svoje zaposlene, na enem neizpolnjenem vprašalniku pa je bilo navedeno, da usposabljanja v komercialne namene ne izvajajo več in da pooblastila po preteku ne bodo podaljševali.

Vprašalnik je obsegal 15 različnih vprašanj, katerih analiza je pokazala izvajanje dejavnosti na terenu. Nekaj od teh ugotovitev in interpretacij je predstavljenih v tem članku.

Pooblaščenim izvajalcem usposabljanj za varstvo pred požarom izvajajo poleg dejavnosti varstva pred požarom tudi dejavnosti varnosti in zdravja pri delu, kar jim omogoča večjo konkurenčnost na trgu, saj lahko naročniku ponudijo celovitejšo storitev varnosti na delovnem mestu. Več kakor 50 % jih je začelo izvajati usposabljanja za varstvo pred požarom (VPP) v komercialne namene v obdobju od 2001 – 2005, kar sovпада tudi z njihovim izvajanjem usposabljanja o varnosti in zdravju pri delu (VZD). Na področju varstva pred požarom jih tri četrtine izvaja v komercialne namene tudi druge ukrepe varstva pred požarom.

Podatek, da se četrtina anketirancev še vedno ukvarja izključno z usposabljanjem za varstvo pred požarom, lahko povežemo s podatkom, da imajo v povprečju pooblaščenici le od 1 do 1,48 zaposlenega, ki v komercialne namene usposablja za varstvo pred požarom, kar pomeni, da posebnega razvoja in specializantov za posamezne

Slika 1. Pridobitev pooblastila za usposabljanje za varstvo pred požarom
Figure 1. Obtaining authority for fire safety training

ukrepe varstva pred požarom pri teh pooblaščenih ni pričakovati. Razlog za tako ozko kadrovsko zasedbo lahko iščemo v majhnem povpraševanju ali v veliki konkurenci med pooblaščenici, pri čemer ne gre spregledati dejstva, da so anketirani pooblaščenici le eni izmed subjektov, ki »lahko« usposabljaajo za varstvo pred požarom.

Rezultati kažejo, da ima več kakor 70 % strokovnih delavcev, ki izvajajo usposabljanje za varstvo pred požarom v komercialne namene, končano 7/0-7/1 stopnjo izobrazbe, ne glede na stopnjo izobrazbe pa imajo vsi opravljen strokovni izpit iz VPP. Po že omenjenem pravilniku [3] mora imeti strokovni izpit iz varstva pred požarom opravljen vsak, ki izvaja usposabljanje za varstvo pred požarom. Več kakor 85 % izvajalcev je pedagoško-andragoško usposobljenih, preko 75 % jih ima pedagoško-andragoško izobrazbo. Glede na poznavanje stanja na terenu ocenjujemo, da ta podatek ni natančen in dopuščamo možnost nepravilnega odgovarjanja in nepravilnega opredeljevanja anketirancev med pedagoško-andragoško izobrazbo oz. usposobljenostjo. To interpretacijo utemeljujemo z dejstvom, da mora imeti skladno s pravilnikom pooblaščenim izvajalec zaposlenega vsaj enega delavca z visoko izobrazbo pedagoško-andragoške

zaključena stopnja izobrazbe	5 st.	6 st.	7/0-7/1 st.	8 ≤ st.
povprečno št. strokovnih delavcev, ki usposabljaajo za VPP pri posameznem pooblaščenju	2,5	1	1,48	1

Preglednica 1. Povprečno št. strokovnih delavcev, ki usposabljaajo za VPP pri posameznem pooblaščenju
Table 1. Average number of professional workers trained for fire safety at individual authorised persons

	zaključena stopnja izobrazbe			
delež strokovnih delavcev, ki:	5 st.	6 st.	7/0-7/1 st.	8 ≤ st.
usposabljaajo za VPP	10,64	10,64	72,34	6,38
usposabljaajo za VPP in imajo opravljen strokovni izpit iz VPP	0,00	12,82	79,49	7,69
usposabljaajo za VPP in imajo pedagoško-andragoško izobrazbo (nad 300 PUR)	0,00	13,33	76,67	10,00
usposabljaajo za VPP in imajo pedagoško-andragoško usposobljenost (nad 25 PUR)	0,00	14,81	85,19	0,00

Preglednica 2. Stopnja izobrazbe
Table 2. Educational level

smeri, ki mora imeti opravljen ustrezen strokovni izpit. Ker lahko strokovni izpit iz varstva pred požarom opravljajo le kandidati s tehnično ali gasilsko smerjo to v praksi pomeni, da morajo ti izvajalci pridobiti pedagoško-andragoško izobrazbo naknadno, npr. na filozofski ali pedagoški fakulteti, saj je na tehničnih študijskih smereh ni možno pridobiti. Izvajalci ta pogoj izpolnjujejo tudi tako, da z neko osebo, ki ima to vrsto izobrazbe, sklenejo pogodbo o delu. Omeniti velja tudi, da »družboslovci« ne morejo pristopiti k strokovnem izpitu za varstvo pred požarom, kakor to določa pravilnik.

Večina strokovnih delavcev, ki izvajajo usposabljanja iz varstva pred požarom, se v dveh letih udeleži vsaj enega usposabljanja iz varstva pred požarom, več kakor 65 % se jih usposablja iz varstva pred požarom več kakor enkrat letno, iz andragoških znanj 14 % več kakor enkrat letno.

Pogostost stalnega usposabljanja strokovnih delavcev, ki izvajajo usposabljanje za varstvo pred požarom, je možno pogojevati s stopnjo najvišje zaključene izobrazbe; višja ko je stopnja najvišje zaključene izobrazbe, pogosteje se usposablja na različnih področjih.

S ponudbo slovenskega trga s strokovno literaturo za varstvo pred požarom, ki bi jo potrebovali strokovni delavci za strokovno izpopolnjevanje, je skoraj 60 %

Delež	enkrat letno	več kot enkrat letno	enkrat na dve leti	drugo
iz VPP	19,57	65,22	15,22	0,00
iz andragogike	35,71	14,29	50,00	0,00

Preglednica 3. Periodika usposabljanja -1
Table 3. Periodic training - 1

pogostost usposabljanja	zaključena stopnja izobrazbe	
	5 in 6.st.	7/0-7/1 in 8. st.
1-krat letno in več kot 1-krat letno	6	38
1-krat na dve leti in drugo	7	7

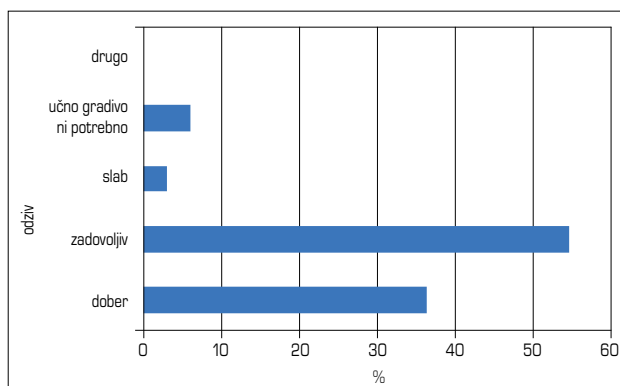
Preglednica 4. Periodika usposabljanja -2
Table 4. Periodic training - 2

	ni ponudbe	slaba ponudba	zmerna ponudba	dobra ponudba
VPP	2,94	38,24	50,00	8,82
andragogika	8,11	18,92	64,86	8,11
drugo	12,50	50,00	25,00	12,50

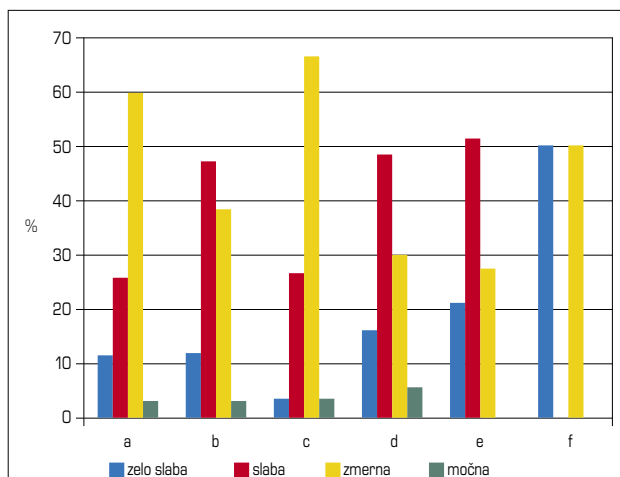
Preglednica 5. Dostopnost strokovne literature
Table 5. Availability of professional literature

anketirancev sorazmerno zadovoljnih, bolj so zadovoljni s ponudbo z andragoški vsebinami. Preko 40 % anketirancev meni, da je ponudba »slaba« ali da »ponudbe ni«. Pomanjkanje literature na trgu poskušajo nadomestiti s pripravo internih gradiv in uporabo tuje literature.

Udeleženci usposabljanj, katerim pooblaščenca pripravljajo učna gradiva za usposabljanja za varstvo pred požarom, so glede na anketo skoraj v 90 % »zadovoljni«, kar pomeni, da so gradiva »dobra« ali »zadovoljiva« ali pa zaposleni nimajo potrebe po dodatnih pisanih virih.

Slika 2. Ustreznost učnih gradiv
Figure 2. Adequacy of teaching material

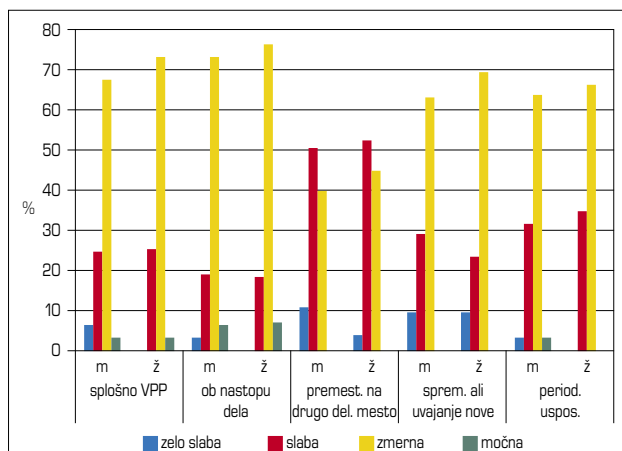

Legenda:
a-angažiranost managementa v priprave na usposabljanje za VPP
b-sodelovanje managementa na usposabljanjih za VPP
c-finančna podpora managementa usposabljanju iz VPP
d-zanimanje managementa za rezultate evalvacij
e-zahteve managementa za izboljšave
f-drugo

Legend:
a-commitment of management in preparations for FST
b-management cooperation in FST
c-financial support of management for FST
d-management interest in the results of evaluation
e-management demands for improvement
f-other

Slika 3. Podpora managementa za usposabljanje za varstvo pred požarom
Figure 3. Management support for fire safety training (FST)

Največja vključenost managementa, ki je po ocenah »zmerna« v približno 60 %, se kaže v pripravah na usposabljanje za varstvo pred požarom in v obliki finančne podpore. Kot »slabo« (od 47 % do 51 %) so anketirani ocenili podporo managementa pri sodelovanju na usposabljanjih za varstvo pred požarom, zanimanju za rezultate evalvacij in glede zahtev managementa za izboljšave usposabljanj za varstvo pred požarom. Sklepamo lahko, da se management v polovici premerov vključuje na področjih, kjer se »mora«, t. j. izpolnjuje določbe predpisov in jih seveda tudi financira. Če bi management v resnici podpiral in vzpodbujal razvoj na področju varstva pred požarom in zavestno razvijal raven varnosti na področju požarne nevarnosti, bi se tudi bolj vključeval v samo usposabljanje in spremljal evalvacijske ugotovitve ter se zavzemal za izboljšanje stanja. Vendar velja poudariti, da gre zgolj za ocene pooblaščenecv, pri čemer nikakor ne gre zanemariti nekaj odstotkov organizacij, katerih management podpira dejavnosti varstva pred požarom na vseh ravneh.

Slika 4. Motiviranost zaposlenih
Figure 4. Employee motivation

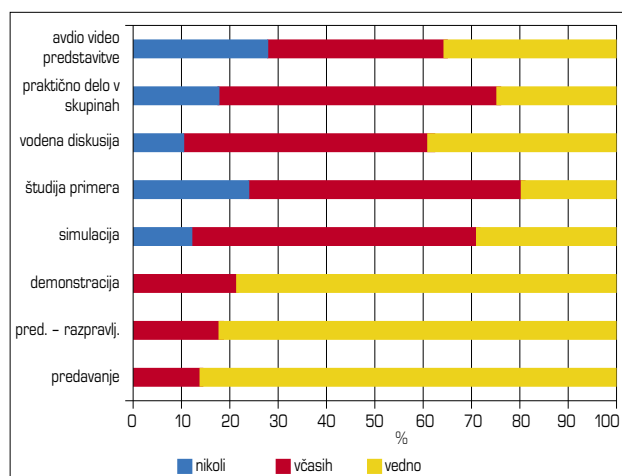
odvisnost motiviranosti zaposlenih od / ocena lestvice	zelo slaba	slaba	zmerna	močna
izobrazba zaposlenih				
do vključno 5. stopnja izobrazbe	0	31,03	65,52	3,45
6. stopnja izobrazbe in več	0	21,43	64,29	14,29
zahtevnosti tehnološkega procesa				
bolj zahtevni	0	22,58	48,39	29,03
manj zahtevni	0	43,75	53,13	3,13
požarna nevarnost prostorov, kjer delajo				
nizka, srednja	3,23	29,03	67,74	0,00
velika	0	0,00	65,52	34,48

Preglednica 6. Motiviranost zaposlenih
Table 6. Employee motivation

Anketirane smo zaprosili, da z oceno od 1 do 4 ocenijo, glede na svoje izkušnje, motiviranost zaposlenih za usposabljanje za varstvo pred požarom. Glede na izražene ocene bistvenih razlik za motiviranost usposabljanja za varstvo pred požarom glede na spol ni.

Skoraj za enkrat se poveča delež slabe motiviranosti zaposlenih ob premestitvi na drugo delovno mesto. Glede ozaveščenosti in zanimanja za lastno varnost bi pričakovali drugačen rezultat, vendar so očitno pri premestitvah še drugi dejavniki, ki zmanjšujejo motiviranost zaposlenih tudi za varstvo pred požarom. Vzrokov za tako stanje v članku ne bomo analizirali, lahko pa bi izvajalci ob upoštevanju te ugotovitve prilagodili dejavnosti za povečanje motiviranosti.

Motiviranost za varstvo pred požarom je višja pri zaposlenih z višjo stopnjo izobrazbe, pri zaposlenih, ki delajo v okviru večje zahtevnosti tehnološkega procesa, kar lahko povežemo tudi z višjo stopnjo zahtevane izobrazbe, ter pri zaposlenih, ki delajo v prostorih, kjer je »velika« nevarnost požarov. Iz navedenega lahko sklepamo, da so bolj izobraženi tudi bolj ozaveščeni in posledično bolj motivirani in da se zaposleni zavedajo nevarnosti zaradi požara in problematike varstva pred požarom.

Slika 5. Uporaba metod usposabljanja
Figure 5. Use of training methods

usposabljanje za VPP		delež v času
teoretično	praktično	%
30	70	3,33
40	60	3,33
50	50	16,67
60	40	23,33
70	30	36,67
80	20	13,33
90	10	3,33

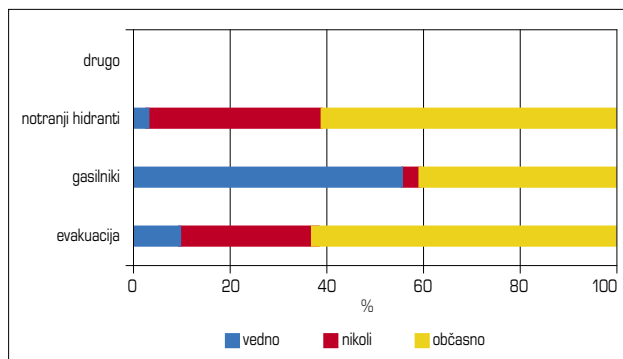
Preglednica 7. Vrste usposabljanja
Table 7. Types of training

Pri usposabljanju za varstvo pred požarom prevladujejo še vedno za udeležence pasivne učne metode (80 % in več). Aktivne metode se redkeje izvajajo »redno«, predstavljajo pa največji delež »včasih« uporabljenih metod. Pasivne učne metode se izvajajo pri teoretičnem delu usposabljanja. Po podatkih kar 60 % usposabljanj za varstvo pred požarom vključuje 60 % oz. 70 % teoretičnega dela usposabljanja, kar lahko povezujemo tudi z visokim deležem izvajanja pasivnih učnih metod.

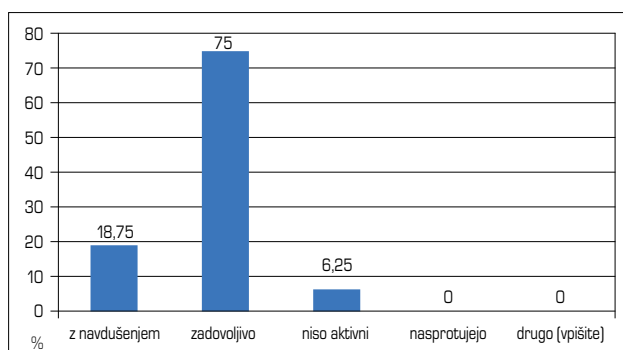
Praktičnemu delu usposabljanja za varstvo pred požarom je le v 23,33 % namenjenega 50 % in več skupnega časa usposabljanja.

Praktični del usposabljanja za varstvo pred požarom je usmerjen predvsem v usposabljanje za gašenje z gasilniki kot napravo za začetno gašenje požarov. Presenetljiv je podatek, da se le v 10 % redno izvaja tudi usposabljanje za evakuacijo, kljub temu, da je država naložila delodajalcu, da mora enkrat letno izvajati evakuacijo svojih zaposlenih. Zaposleni le redko uporabljajo za gašenje začetnih požarov notranji hidrant s poltogo cevjo (predvsem v proizvodnji), zato se tudi »redno« usposabljanje zaposlenih za gašenje z notranjimi hidranti skoraj ne izvaja.

Zaposleni sprejemajo praktični del usposabljanja za varstvo pred požarom kar v 94 % odgovorov »zadovoljivo« oziroma »z navdušenjem«, kar pomeni, da bi tudi z namenom večje motiviranosti za usposabljanje za varstvo

Slika 6. Uporaba sredstev za gašenje kot učni pripomoček
Figure 6. Use of fire extinguishers as a learning aid

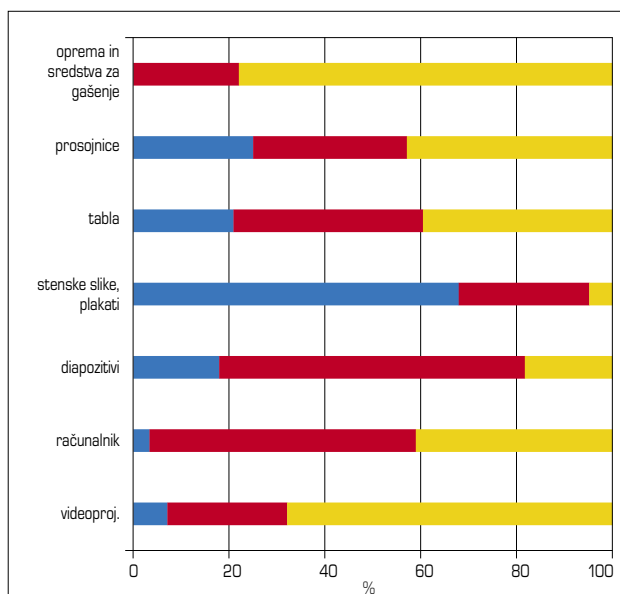

Slika 7. Sprejemanje praktičnega usposabljanja
Figure 7. Monitoring practical training

pred požarom izvajalci lahko razmislili o spremembi razmerja med teoretičnim in praktičnim delom usposabljanja v prid slednjega, kar bi nujno pomenilo tudi spremembe v prid izvajanja za udeležence aktivnejših metod usposabljanja.

Kot učni pripomoček se pri usposabljanju za varstvo pred požarom v 80 % »redno« uporablja oprema in sredstva za gašenje, glede na prejšnje odgovore lahko štejemo, da spadajo v to skupino predvsem gasilniki. V času širjenja informatike je 68 % uporabe prosojnic v redni praksi zelo velik odstotek in 40 %-na uporaba računalnika pri usposabljanjih nizka uporaba tega medija kot učnega pripomočka. Tudi uporaba table in videoprojekcij kot učnega pripomočka se redno uporabljata v več kakor 40 %. Ugotovimo lahko povezanost izvajanja pasivnih učnih metod in uporabe »tradicionalnih« učnih pripomočkov.

Ovire pri izvajanju usposabljanj, ki se nanašajo na zunanje pogoje: pri izvajanju usposabljanj za varstvo pred požarom se izvajalci v nekaj več kakor 50 % srečujejo z motečimi vplivi iz okolice, ki motijo izvajanje usposab-

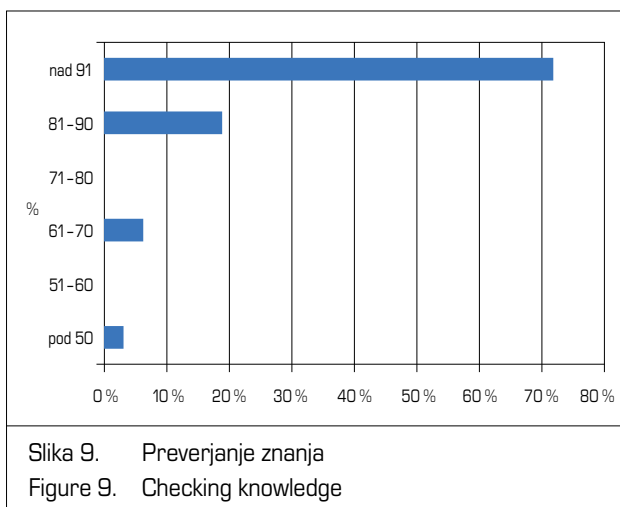
	prosojnice	tabla	stenske slike, plakati	diapozitivi	računalnik	videoproj.	oprema in sredstva za gašenje
vedno	67,86	40,74	18,18	4,55	39,47	42,86	77,78
včasih	25,00	55,56	63,64	27,27	39,47	32,14	22,22
nikoli	7,14	3,70	18,18	68,18	21,05	25,00	0,00

Slika 8. Uporaba učnih pripomočkov
Figure 8. Use of learning aids

ovire [v %]	nikoli	včasih	vedno
neustreznost prostorov	41,94	54,84	3,23
moteči vplivi iz okolice	41,94	58,06	0,00
neustrezen čas usposabljanja	46,43	53,57	0,00

Preglednica 8. Ovire pri izvajanju usposabljanj
Table 8. Obstacles to carrying out training

ljanj, neustreznostjo prostorov ali neustreznim časom usposabljanja. Zaradi že tako zelo obširne ankete nismo zastavili dodatnih vprašanj glede ovir (npr. za koga je čas usposabljanja neustrezen: za izvajalce, zaposlene ali delodajalca).

Več kakor 70 % organizacij je odgovorilo, da njihovi udeleženci usposabljanj za varstvo pred požarom opravijo preverjanje znanja iz varstva pred požarom »prvič – uspešno« v 91 %, drugih 20 % pa, da udeleženci usposabljanj opravijo preverjanje znanja prvič v 81 % – 90 %. Menimo, da je glede na druge odgovore ankete (pomankanje gradiv za usposabljanje, pasivne učne metode, motiviranost itd.), razlike v starostnih, socialnih in izobrazbenih strukturah zaposlenih, preverjanje znanja iz varstva pred požarom, zaradi normativne obveznosti njegovega izvajanja, zgolj formalno. Z anketo sicer nismo spraševali po vsebinah preverjanj znanj, toda zaradi visokega odstotka uspešnosti sklepamo na enostavnost vprašalnikov. Razlog tako visoke uspešnosti je lahko tudi konkurenčnost med izvajalci usposabljanj, saj »morajo« biti uspešni pri preverjanjih znanj iz varstva pred požarom, če »hočejo« ostati konkurenčni.

Sklepne misli

Vsi zaposleni morajo biti usposobljeni za varstvo pred požarom. S člankom smo želeli izdelati pregled normativnih in drugih podlag, ki posredno ali neposredno urejajo varstvo pred požarom v Sloveniji in izdelati posnetek stanja na področju usposabljanja za varstvo pred požarom, ki bi lahko služil načrtovalcem kot izhodišče pri izdelavi predlogov za izboljšanje na različnih področjih in različnih ravneh.

Pri predlogih za izboljšanje bi bilo treba ločiti dve ciljni skupini, zaposlene, ki jih je treba usposabljati za varstvo pred požarom, in strokovne delavce, ki usposablajo za varstvo pred požarom. Upoštevati je treba odvisnost kakovosti usposabljanj zaposlenih za varstvo pred požarom od andragoške usposobljenosti izvajalcev, njihovih kompetenc, čemur je v današnjem strokovnem

prostoru namenjeno še vse premalo pozornosti, posledično dostopnosti ustrezne strokovne literature iz varstva pred požarom, interesa in vpliva na kakovost usposabljanj zaposlenih za varstvo pred požarom in širše ukrepov varstva pred požarom, motiviranosti zaposlenih glede na njihove psihofizične sposobnosti, ekonomske, socialne razmere, nenehno razvijajoče se organizacije, tehnološke postopke, uvajanja novih delovnih sredstev, itd. Pri izdelavi predlogov je treba izhajati tudi iz andragoških znanj in novosti pri usposabljanju odraslih z upoštevanjem namenov in ciljev usposabljanj zaposlenih glede na posebnosti različnih ciljnih skupin, metod in oblik usposabljanj, učnih sredstev, trajanja usposabljanja, učnih načrtov ipd.

Viri in literatura

1. Direktiva Sveta z dne 12. junija 1989 o uvajanju ukrepov za spodbujanje izboljšav varnosti in zdravja delavcev pri delu (89/391/EGS)
2. Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS, št. 44/02)
3. Pravilnik o usposabljanju zaposlenih za varstvo pred požarom in o usposabljanju odgovornih oseb za izvajanje ukrepov varstva pred požarom (Uradni list RS, št. 64/95)
4. Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 126/2003)
5. Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/02)
6. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 106/1999, 72/2000, 81/2000, 124/2000, 109/2001, 83/2002 Odl. US: U-I-178/02-14, 108/2002, 110/2002-ZISDU-1, 112/2002 Skl.US: U-I-307/98-38, 40/2003 Odl.US: U-I-273/00-13, 63/2003, 63/2003 Odl. US: U-I-57/00-51, 133/2003 Odl.US: U-I-36/00-52, 135/2003, 2/2004-ZDSS-1 (10/2004 - popr.), 54/2004-ZDoh-1 (56/2004, 62/2004, 63/2004 - popr.), 63/2004-ZZRZI, 136/2004 Odl. US: U-I-273/01-21, 68/2005 Odl.US: U-I-29/04-19, 72/2005, 69/2006, 112/2006 Odl.US: U-I-358/04-13, 114/2006-ZUTPG)
7. Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/1993, 61/2000 Odl.US: U-I-302/97, 56/2001, 26/2007)
8. Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99, 64/2001)
9. Zakon o varstvu pred požarom (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo)
10. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 9/1992, 13/1993, 9/1996, 29/1998, 77/1998 Odl.US: Up 53/96, 6/1999, 56/1999-ZVZD, 99/2001, 42/2002-ZDR, 60/2002, 11/2003 Skl.US: U-I-279/00-42, 126/2003, 62/2005 Odl.US: U-I-390/02-27, 76/2005, 100/2005 Odl.US: U-I-69/03-17, 21/2006 Odl.US: U-I-277/05-32, 38/2006, 114/2006-ZUTPG)